

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Рогач Володимир,

*магістратура факультету європейського
права та правознавства*

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Актуальність даної теми полягає в теоретичному та практичному розумінні проблеми відмивання доходів та тіньової економіки взагалі. Пов'язане це з тенденцією зростання тіньового сектора економіки, як складової походження "брудних" коштів та посилення заходів з протидії легалізації доходів злочинного походження. А також висвітлення питань щодо удосконалення системи легалізації коштів. В першу чергу це викликано необхідністю запобігання злочинам, спрямованим на легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

Досліджували дане питання такі науковці, як Бірюков Г. М., Бушан О. П., Доля Л. М., Джига М. В., Павліченко Є. В., Кротюк В. Л., Каївець О. Ф., Никифорчук Д. Й., Попович В. М., Шакун В. І., Матусовський Г. А., Сатуєва Р. С., Чернявський С. С., Яблокова М. П. та інші.

Мета даної роботи полягає в визначенні питань проблематики законодавчого регулювання як засобу протидії відмиванню незаконно отриманих коштів. Основним питанням є дослідження всіх проявів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та шляхів їх реалізації, використання.

Для досягнення мети поставленні наступні завдання:

- 1) проаналізувати міжнародно-правові документи в сфері легалізації доходів отриманих незаконним шляхом,
- 2) визначити найважливіші аспекти та особливості застосування в Україні норм та методів запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом,
- 3) зробити загальною висновки

На сьогоднішній день вся світова спільнота акцентує особливу увагу на необхідності подолання тіньового сектора економіки, як складової походження "брудних" коштів та посилення заходів з протидії легалізації доходів злочинного походження та фінансування тероризму.

В Україні, як і в багатьох інших країнах СНД, після здобуття незалежності стрімкого зростання набула «тіньова» економіка. Це зумовлено невідповідністю законодавчої бази тим ринковим відносинам, які почали зароджуватися.

Слід зазначити, що переважна частина тіньового капіталу формується за рахунок доходів, отриманих внаслідок вчинення економічних злочинів та інших правопорушень, зокрема у зовнішньоекономічній діяльності, кредитно-фінансовій сфері, паливно-енергетичному комплексі, агропромислового комплексу, на ринку металів та корисних копалин.

Відмивання доходів безпосередньо пов'язане з ухиленням від сплати податків. Тому необхідно підвищити рівень свідомості людей, які займаються приватним бізнесом, щоб вони розуміли, яку проблему становить відмивання доходів, адже йдеться про кошти, котрі держава могла б використати для соціального захисту людей [6].

Про факти відмивання доходів злочинного походження до правоохоронних органів інформація надходить у більшості випадків від органів, на які покладено фінансовий моніторинг та виявлення сумнівних фінансових операцій. Про високу латентність легалізації свідчать також дані статистики про виявлені злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та злочинів економічного спрямування, які становлять основу в отриманні доходів злочинного походження.

Тож цілком логічно, що подолати таке явище одній державній структурі просто не під силу, а необхідне об'єднання інтелектуальних та організаційних зусиль багатьох державних інституцій, які спроможні не тільки викрити, але й припинити незаконні фінансові операції, маскуванню злочинного походження коштів або іншого майна.

З цією метою, в Україні було створено організаційно-правовий механізм протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом, складовою якого є система суб'єктів, уповноважених виявляти фінансові операції, пов'язані з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом. Ця система складається з органів державної виконавчої влади і суб'єктів господарювання різних форм власності (суб'єктів первинного фінансового моніторингу), які здійснюють діяльність, пов'язану з наданням фінансових послуг.

Загалом, не існує єдиного поняття стосовно «відмивання грошей» ні в міжнародному законодавстві, ні в законодавстві окремих держав. В Україні ж легалізацією грошей, набутих злочинним шляхом, відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», вважається внесення на рахунки банку грошей чиншого майна, здобутих з порушенням вимог законодавства України, аби переказ таких грошей чи майна через банківську систему України з метою приховування джерел походження цих коштів чи створення видимості їх легальності. Виявлення «відмивання» доходів, що мають незаконне походження, ускладнюється ще й тим, що досі не існує єдиного тлумачення поняття «відмивання доходів». На Конгресі ООН у Гавані

(1990 р.) рекомендовано взяти за базове таке визначення процесу «відмивання» доходів: «перетворення або передача власності, якщо при цьому відомо, що така власність виникла внаслідок злочинів з метою приховування або маскуванню незаконного походження власності або надання допомоги будь-якій особі, яка бере участь у вчиненні такого злочину або злочинів із тим, щоб уникнути правових наслідків таких дій; приховування або маскуванню справжнього характеру, джерела, місцезнаходження розташування, переміщення прав стосовно власності або права власності, якщо відомо, що така власність виникла внаслідок злочинів; придбання, володіння або використання власності, якщо на момент одержання відомо, що вона виникла внаслідок акту участі в такому злочині» [2]. Віденська конвенція ООН від 19 грудня 1988 р. (ст. 6) «відмивання» грошей визначає як «умисне приховування дійсної природи, джерела, розміщення або володіння прибутком від протизаконного обороту, включаючи рух чи конверсію доходів, які були одержані в результаті законних дій» [4]. Конвенція Ради Європи 1990 р. «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів одержаних злочинним шляхом» визначає, що «відмивання грошей – це процес такого маніпулювання протизаконно одержаними коштами (насамперед готівкою), при якому ці кошти набувають цілком законного вигляду» [3].

Нелегально отримані кошти проходять відповідний шлях до їх легалізації, а сам рух нелегальних грошей досить важко відрізнити від руху легально отриманих, оскільки ці процеси відбуваються майже аналогічно. Такі доходи можуть бути використані або на нагальні потреби, або ж можуть бути інвестовані у бізнес. Але перш ніж використовувати незаконні доходи, вони проходять відповідний, і досить складний, процес легалізації.

Використання в схемах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, операцій з переведення коштів у готівку зумовлено такими цілями як: приховування слідів походження доходів, отриманих з незаконних джерел; забезпечення зручного й оперативного доступу до коштів, отриманих з незаконних джерел; створення умов для безпечно й комфортного використання коштів, отриманих з незаконних джерел, тощо.

В основу типізації слідчих ситуацій розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, закладають три найбільш істотні інформаційні джерела: відомості про факт легалізації; відомості про спосіб легалізації; відомості про суб'єкта легалізації.

Система фінансового моніторингу в Україні має ряд суттєвих недоліків. Зокрема, в першу чергу необхідно розпочати з того, що між самими органами даного виду контролю немає чіткої підпорядкованості та організації взаємодії між органами загального державного контролю та спеціальними органами. Цепов'язано з

відсутністю зацікавленості у кінцевих результатах діяльності, корумповано стіокремихорганів, низький рівень професійної підготовки, складність виявлення фактів легалізації (відмивання) доходів, відсутність належного науково-методичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання та протидіюлегалізації (відмиванню) доходів, одержанихзлочинним шляхом, абофінансуванню тероризму» від 28 листопада 2002 року № 249-IV
2. Віденська конвенція ООН від 19 грудня 1988 р. / Парламентське видавництво. – 2002. – С. 8-25.
3. Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів одержаних злочинним шляхом. Страсбурзька конвенція Ради Європи від 8 листопада 1990 р. / Міжнародні договори України про правову допомогу. – Ужгород, 2000. – С. 415-433.
4. Протидія відмиванню доходів одержаних злочинним шляхом / Збірник нормативно-правових актів міжнародних документів. – К., 2003. – С. 145-151.
5. Касьяненко Л. М., Бірюкова І. Г. «Проблемифінансовогомоніторингу у протидіїлегалізації (відмиванню) доходів, одержанихзлочинним шляхом» // Фінансове право. – 2010. – №2(12). – С. 10-12.
6. Лисенко В. Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. // Прокуратура, людина, держава. – № 2 (44). – лютий. – 2005. – С. 62-70.
7. Твердовський М. Д. «Правовіаспектищодолегалізаціїдоходів, одержанихзлочинним шляхом» // Фінансове право. – 2011. – №1(15). – С. 56-60.